

Economic Relations between Egypt and the United Arab Emirates (2014–2024): From Economic Diplomacy to Security Cooperation Seyed

Abdolamir Nabavi *Corresponding Author*, Associate Professor of Regional Studies, Department of Regional Studies, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: s.a.nabavi@ut.ac.ir

Parham Pourramezan PhD Graduate in Political Science, Department of Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: parhampourramezan@ut.ac.ir

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Article history:

Received 2025/11/22

Accepted 2026/2/17

Published Online

2026/5/10

ABSTRACT

After 2014, Egypt adopted a new strategy centered on economic diplomacy to reduce domestic challenges through regional cooperation and foreign investment. Relations with the UAE as a strategic partner were placed at the heart of these efforts. The main research question is: what instruments has Egypt's economic diplomacy employed to develop cooperation with the UAE, and what achievements has it garnered? The hypothesis suggests that relying on active economic diplomacy and Emirati political support, Egypt has established broad cooperation in energy, construction, and infrastructure, thereby fulfilling part of its developmental needs. The findings indicate a remarkable success of Egypt's multilateral diplomacy in these areas, backed by Abu Dhabi's unconditional support, although this success is more a result of Emirati investment and political vision than of Egypt's unilateral initiative. The continuity of this cooperation depends on Egypt's internal stability and the dynamism of bilateral relations. To reduce structural dependency, Cairo needs to diversify its economic partners and strengthen its domestic productive foundations.

Cite this Article: Nabavi,, S. A. and Pourramezan, P. (2026). Economic Relations between Egypt and the United Arab Emirates (2014-2024): From Economic Diplomacy to Security Cooperation. *World Politics*, 14(4), 55-74. doi: 10.22124/wp.2026.33212.3649

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2026.33212.3649

1. Introduction

Since 2014, Egypt has undergone profound structural transformations that have reshaped its foreign policy orientation, shifting the center of gravity from traditional political alignments toward a strategy increasingly defined by economic diplomacy. Faced with mounting domestic challenges—including economic stagnation, infrastructure deficits, and the need for substantial foreign capital—Cairo sought to leverage regional partnerships as a means of securing investment and fostering developmental cooperation. Among these partnerships, the relationship with the United Arab Emirates emerged as particularly pivotal. As a strategic ally with considerable financial resources and a clear regional vision, the UAE presented itself not only as a source of direct investment but also as a political backer capable of lending credibility to Egypt's reform agenda. Over the course of a decade (2014–2024), the economic ties between the two countries deepened significantly, encompassing sectors such as energy, construction, infrastructure, and technology. This growing economic cooperation, however, did not remain confined to purely commercial or financial domains. Gradually, it began to intertwine with broader security considerations, reflecting a pattern in which economic interdependence and strategic alignment reinforced one another. The present study seeks to examine the instruments and mechanisms through which Egypt's economic diplomacy toward the UAE has operated, the tangible achievements and benefits this cooperation has brought to Cairo, and the extent to which these successes have been contingent upon Emirati political support and investment. Furthermore, it explores the structural vulnerabilities inherent in Egypt's heavy reliance on a single strategic partner and assesses the long-term sustainability of this bilateral economic-security nexus.

2. Theoretical Framework

The theoretical framework of economic interdependence, rooted in liberal international relations thought, is based on the principle that increasing the volume of trade exchanges, cross-border investments, and financial cooperation among states gradually raises the political and economic costs of rupturing relations, thereby laying the groundwork for sustainable cooperation and conflict reduction. According to this theory, the more two countries become interdependent through supply chains, joint infrastructural projects, and capital flows, the greater their incentive to maintain stability, sustain diplomacy, and avoid provocative behaviors.

This framework is particularly suitable for analyzing economic relations between Egypt and the United Arab Emirates during the period 2014–2024. Throughout this decade, the UAE, through extensive investment in Egypt's energy, construction, and infrastructure sectors, effectively created a form of interdependence in which Cairo came to rely on Abu Dhabi's financial resources and political support, while Abu Dhabi, in turn, depended on Egypt's economic stability and geostrategic position as a regional balancing weight. This theory also explains why Egypt's economic diplomacy during this period transcended purely commercial cooperation and

gradually extended into the security domain; any disruption in bilateral economic relations could entail significant security and political costs for both parties. However, interdependence theory also warns of vulnerabilities arising from asymmetry in the degree of dependence—an issue that holds true for Egypt, as Cairo's reliance on Emirati investment has been far greater than Abu Dhabi's dependence on Egypt's economy.

3. Methodology

This research, in terms of its nature and methodology, falls within the category of qualitative research and has been conducted adopting a descriptive-analytical approach. In this regard, the authors, utilizing library resources, official documents, international reports, and qualitative content analysis of data related to Egypt-UAE relations (2014–2024), have carried out a systematic description followed by a causal and process-oriented analysis of the phenomena under investigation. The descriptive-analytical approach has made it possible first to objectively explain the current state of Egypt's economic diplomacy and the position of the UAE within it, and then, by identifying influential variables (including Emirati investments, Abu Dhabi's political support, and joint infrastructural projects), to extract the causal mechanisms governing the successes and vulnerabilities of this cooperation. This method has been particularly suitable for answering "how" and "why" questions regarding the successes of Egypt's economic diplomacy toward the UAE, enabling the researcher to go beyond mere description and achieve a deeper analysis of causal relationships and structural trends

4. Results and Discussion

The findings of this research indicate that in the period from 2014 to 2024, Egypt's economic diplomacy toward the United Arab Emirates became a key tool for reducing domestic challenges and attracting foreign investment. The volume of direct Emirati investment in Egypt witnessed remarkable growth during this decade, and joint projects expanded in the fields of energy (particularly renewable energy), construction (housing and urban infrastructure), and information technology. Abu Dhabi's unconditional political support, along with the establishment of stable legal frameworks by Cairo, enhanced mutual trust and paved the way for the conclusion of major agreements. However, qualitative analysis shows that these successes have been more the result of the strategic vision and extensive investment of the UAE than of Egypt's independent initiative. In other words, Abu Dhabi, aiming to consolidate its regional influence, has supported Egypt's economic stability as a strategic priority. On the other hand, the findings suggest that economic cooperation gradually extended to security domains as well. Joint infrastructural projects and cooperation in the energy sector, in addition to their economic benefits, acquired security dimensions and led to the consolidation of strategic relations between the two countries. Nevertheless, Cairo's heavy dependence on Emirati investment has created a structural vulnerability. The continuity of this cooperation depends on

Egypt's internal stability and the dynamism of bilateral relations, and to reduce this vulnerability, Cairo needs to diversify its economic partners and strengthen its domestic productive foundations.

5. Conclusions & Suggestions

In the past decade, Egypt's economic diplomacy toward the United Arab Emirates has been shaped with the aim of attracting foreign investment and strengthening trade relations. The UAE, as one of Egypt's regional strategic partners, has created extensive opportunities for advancing infrastructural and industrial projects in Egypt. Economic cooperation between the two countries has mainly focused on the fields of energy, construction, and information technology. This period bears witness to Egypt's increased role and presence in regional markets and international economic interactions. From 2014 to 2024, the volume of direct Emirati investments in Egypt witnessed remarkable growth, and joint projects expanded in sectors such as housing, transportation, and renewable energy. Egypt's economic diplomacy was based on establishing stable legal frameworks and encouraging Emirati investors, which in turn enhanced trust and security in bilateral investment relations. Dynamic diplomatic communications between economic and trade officials also played a key role in facilitating the conclusion of agreements. The holding of joint meetings, specialized exhibitions, and exchanges of trade delegations led to the identification and operationalization of new cooperation opportunities. These interactions also facilitated the transfer of knowledge and technology between the two countries and solidified Egypt's position as a major economic hub in the region.

Furthermore, over this decade, financial and banking cooperation between Egypt and the UAE expanded significantly. The opening of branches of Emirati banks in Egypt and the increase in bilateral trade volume indicate a high level of mutual trust. Egypt's economic diplomacy policies, focusing on attracting long-term investments, contributed significantly to enhancing productivity, developing the country's infrastructure, and improving the business environment. These measures played an effective role in achieving sustainable economic growth.

Finally, it is worth noting that Egypt's economic diplomacy toward the UAE during the years 2014 to 2024 not only led to the consolidation of strategic relations and the expansion of trade and investment cooperation but also strengthened political and regional ties. The experience of this decade demonstrates that coherent and targeted economic diplomacy is a key factor in achieving sustainable development and

attracting foreign investment. Accordingly, by drawing on the achievements of this period, Egypt has smoothed the path for its future economic progress...

Keywords: United Arab Emirates, Economic Diplomacy, Cooperation, , Investment , Egypt

.

..

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۵۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

روابط اقتصادی مصر و امارات متحده عربی (۲۰۲۴-۲۰۱۴)؛

از دیپلماسی اقتصادی تا همکاری امنیتی

سید عبدالامیر نبوی، نویسنده مسئول، دانشیار مطالعات منطقه‌ای، گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
رایانامه: s.a.nabavi@ut.ac.ir

پرهام پوررمضان، دانش‌آموخته دکتری، علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
رایانامه: parhampouramezan@ut.ac.ir

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	از سال ۲۰۱۴، مصر راهبرد نوینی را با محوریت دیپلماسی اقتصادی در پیش گرفت تا از طریق همکاری‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین جذب سرمایه‌گذاری خارجی، چالش‌های داخلی را کاهش دهد. روابط با امارات متحده عربی به‌عنوان شریکی راهبردی در مرکز این تلاش‌ها قرار گرفت. پرسش اصلی پژوهش پیش رو آن است که دیپلماسی اقتصادی مصر از چه ابزار و سازوکارهایی برای توسعه همکاری با امارات بهره برده است و این همکاری چه دستاوردها و منافعی برای قاهره به ارمغان آورده است؟ فرضیه حاکی از آن است که مصر با اتکا بر دیپلماسی اقتصادی فعال و حمایت سیاسی مستمر امارات، توانسته است همکاری‌های گسترده‌ای در حوزه‌های انرژی، ساخت‌وساز و زیرساخت ایجاد کرده و از این راه بخشی از نیازهای توسعه‌ای خود را تأمین نماید. یافته‌های کیفی حاکی از موفقیت چشمگیر دیپلماسی چندجانبه مصر در این حوزه‌ها با پشتوانه حمایت بی‌قید و شرط سیاسی ابوظبی است. با این حال، این موفقیت‌ها بیش از آنکه نتیجه ابتکار عمل یکجانبه مصر باشد، حاصل سرمایه‌گذاری گسترده و چشم‌انداز سیاسی امارات به شمار می‌رود. روش تحقیق در این مقاله روش تبیینی است.
کلیدواژه‌ها: امارات متحده عربی، دیپلماسی اقتصادی، همکاری، سرمایه‌گذاری، مصر	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۹/۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۲/۲۰	

استناد به این مقاله: نبوی، سید عبدالامیر و پوررمضان، پرهام. (۱۴۰۴). روابط اقتصادی مصر و امارات متحده عربی (۲۰۲۴-۲۰۱۴): از دیپلماسی اقتصادی تا همکاری امنیتی. *سیاست جهانی*, ۱۴(۴), ۵۵-۷۴. doi: 0.22124/wp.2026.33212.3649

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

اقتصاد سیاسی نقش محوری در شکل‌گیری و تعمیق همکاری‌های بین‌المللی ایفا می‌کند، چرا که تصمیمات و سیاست‌های اقتصادی هر کشور به‌طور مستقیم بر روابط تجاری، جریان سرمایه‌گذاری و امنیت اقتصادی سایر کشورها اثر می‌گذارد. تعامل پویای اقتصاد و سیاست، بستری برای توسعه همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه فراهم می‌آورد و می‌تواند به انعقاد پیمان‌های تجاری، مشارکت‌های سرمایه‌گذاری و اجرای پروژه‌های مشترک بینجامد. افزون بر این، اقتصاد سیاسی با بررسی وابستگی‌های متقابل، تنش‌ها و فرصت‌های اقتصادی، به کشورها کمک می‌کند تا سیاست‌های همکاری و همگرایی منطقه‌ای را به شکلی کارآمد طراحی کنند. از این‌رو، درک عمیق ابعاد اقتصاد سیاسی برای ایجاد روابط پایدار و سودمند میان کشورها و گسترش تعاملات بین‌المللی ضروری است. در این میان، دیپلماسی اقتصادی به‌عنوان ابزاری راهبردی در سیاست خارجی، نقشی کلیدی در تحکیم روابط اقتصادی و سیاسی بین کشورها دارد.

مصر در دهه گذشته تلاش کرده است با بهره‌گیری از این ابزار، جایگاه خود را در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس ارتقا بخشد. امارات متحده عربی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین شرکای اقتصادی مصر، فرصت‌های گسترده‌ای در زمینه سرمایه‌گذاری و همکاری‌های تجاری در اختیار این کشور قرار داده است. مقاله حاضر با رویکردی تحلیلی، به بررسی روندها و راهبردهای دیپلماسی اقتصادی مصر در تعامل با امارات متحده عربی می‌پردازد. مصر در دهه اخیر کوشیده است با استفاده از دیپلماسی اقتصادی، نفوذ و موقعیت خود را در خاورمیانه و خلیج فارس تقویت کند. این کشور با تکیه بر روابط تجاری و سرمایه‌گذاری در پی جذب سرمایه‌های خارجی، توسعه مبادلات تجاری و برقراری تعاملات اقتصادی پایدار با کشورهای منطقه است. در نگاهی دیگر، امارات متحده عربی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شرکای اقتصادی مصر، بستر مناسبی برای سرمایه‌گذاری، همکاری‌های تجاری و اجرای پروژه‌های مشترک فراهم کرده است. واکاوی راهبردها و سیاست‌های دیپلماسی اقتصادی مصر در قبال امارات می‌تواند نشان دهد که چگونه تعاملات اقتصادی، فراتر از تبادلات مالی، بر روابط سیاسی و جایگاه منطقه‌ای مصر تأثیر گذاشته است. علاوه بر ابعاد اقتصادی، دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات نشان‌دهنده تلاش این کشور برای تقویت همکاری‌های سیاسی و فرهنگی نیز هست. این تعاملات چندبعدی، زمینه‌ساز ایجاد اعتماد و ارتقای جایگاه مصر در نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی شده است. در واقع، دیپلماسی اقتصادی نه تنها به تسهیل جریان سرمایه و تجارت یاری رسانده، بلکه روابط دوجانبه را در سطوح مختلف تحکیم بخشیده است. اهمیت این موضوع از آنجا نشئت می‌گیرد که دیپلماسی اقتصادی، علاوه بر تأثیر بر روابط دو کشور، می‌تواند به توسعه اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی کمک شایانی کند. امارات به‌عنوان قطب تجاری و

مالی منطقه نقشی راهبردی در بازارهای خاورمیانه ایفا می‌کند و همکاری با آن می‌تواند فرصت‌های اقتصادی مصر را گسترش دهد. این مطالعه نشان می‌دهد که سیاست‌های اقتصادی و دیپلماسی مصر چگونه با اهداف توسعه ملی و تقویت موقعیت منطقه‌ای همسو شده‌اند. ضرورت انجام این پژوهش در تحلیل آثار بلندمدت تعاملات اقتصادی و دیپلماسی مصر با امارات نهفته است. بررسی تجربیات دهه گذشته می‌تواند چارچوبی ارزشمند برای سیاست‌گذاران و پژوهشگران فراهم آورد تا راهبردهای مؤثرتری در راستای بهبود روابط اقتصادی طراحی کنند. علاوه بر این، شناخت دقیق سیاست‌ها و دستاوردهای آن‌ها، امکان پیش‌بینی روندهای آتی در تعاملات منطقه‌ای را فراهم می‌سازد.

تأثیر مساله این پژوهش بر مفهوم منطقه‌گرایی نیز قابل تأمل است؛ چرا که همکاری‌های اقتصادی مصر و امارات می‌تواند به‌عنوان الگویی برای توسعه همگرایی منطقه‌ای و افزایش تعاملات اقتصادی میان کشورهای خلیج فارس و شمال آفریقا مورد توجه قرار گیرد. دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات می‌تواند نشان دهد که چگونه تعاملات دوجانبه، امکان نهادسازی و همگرایی اقتصادی منطقه‌ای را فراهم می‌آورند. در نهایت، این مقاله می‌تواند به درک بهتر نقش دیپلماسی اقتصادی در توسعه منطقه‌گرایی و ارتقای همکاری‌های بین‌المللی کمک کند. همچنین، یافته‌های آن می‌تواند به سیاست‌گذاران و تحلیلگران اقتصادی در تدوین راهبردهای مؤثرتر برای تقویت همکاری‌های منطقه‌ای یاری رساند. با شناسایی سازوکارها و تأثیرات دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات، می‌توان مدل‌های عملی برای توسعه شبکه‌های اقتصادی و گسترش تعاملات تجاری در منطقه طراحی کرد.

نقشه شماره ۱. موقعیت ژئوپلیتیکی مصر و امارات متحده عربی نسبت به یکدیگر

۱. ادبیات تحقیق

مطالعات پیشینی پژوهش حاضر را می‌توان به دو شکل صورت‌بندی کرد: نخست، آثاری که به مطالعه اقتصاد مصر در این بازه زمانی می‌پردازد، به‌عنوان نمونه حسوبه^۱ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «سرمایه‌گذاری‌های مالی در مصر: مسیر پیش رو» این ایده را دنبال می‌کند که چشم‌انداز جدید تأمین مالی در مصر باید درک عمیقی از زندگی اقتصادی گروه‌های فقیر و کم‌درآمد، از جمله نحوه کسب، مدیریت و استفاده از پول آنها، داشته باشد. با این حال، تأثیر آن بر کارایی سیستم بانکی و از این رو رشد اقتصادی برجسته‌تر می‌شود، نه یک چارچوب نهادی نظارتی و سالم که آن را تقویت می‌کند. بنابراین این امر مهم از این واقعیت پشتیبانی می‌کند که مصر می‌تواند یک استراتژی تأمین مالی مناسب طراحی کند، اما چالش اصلی آن است که چگونه آن را با سرعت و ظرفیت اطلاع‌رسانی لازم، به‌ویژه در جوامع محروم، اجرا کند. در نگاهی دیگر عدلی^۲ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «مالیات بر ثروتمندان اما نه سرمایه‌داران: مالیات مستقیم در مصر سیسی (۲۰۲۱-۲۰۱۴)» بر این امر متمرکز است که مالکان ثروتمند املاک در مناطق شهری را می‌توان با موفقیت برای مالیات مستقیم تحت فشار قرار داد، زیرا آنها با توجه به ماهیت غیرمتحرک دارایی‌هایشان، دامنه ملی مالیات بر دارایی، سیستم مالی توسعه نیافته و زمینه تورم، فاقد گزینه‌های خروج مناسب بودند. در نهایت محی‌الدین^۳ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «امنیتی‌سازی اسلام‌گرایی در مصر: قدرت دولتی، سرکوب و پویایی‌های منطقه‌ای» معتقد است که امنیتی‌سازی اسلام‌گرایی در مصر از اهمیت وافر برخوردار است. وی معتقد است حکومت‌های مختلف در مصر از ناصر تا سیسی؛ جنبش‌های اسلام‌گرا، به‌ویژه اخوان‌المسلمین را به‌عنوان تهدیدهای وجودی برای امنیت ملی معرفی کرده‌اند و در نتیجه اقداماتی مانند دستگیری‌های گسترده، سانسور رسانه‌ها و محدودیت‌های قانونی برای مخالفان را با آن توجیه کرده‌اند.

دوم؛ آثاری که به مطالعه اقتصاد امارات متحده عربی در بازه مورد بررسی می‌پردازد، به عنوان نمونه بوتانگ^۴ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «قدرت نرم امارات متحده عربی از طریق دیپلماسی فرهنگی و چالش‌های آن» این ایده را دنبال می‌کند که امارات متحده عربی سرمایه‌گذاری سنگینی در برنامه دیپلماسی فرهنگی متنوع مانند موزه‌های شاخص، بناهای مذهبی نمادین، میزبانی رویدادهای ورزشی بزرگ و ایفای نقش به‌عنوان یک قطب آموزشی بین‌المللی انجام داده است. هدف این ابتکارات، مهار نفوذ، برندسازی مثبت برای کشور و تقویت

^۱ -Hassouba

^۲ -Adly

^۳ -Mohiuddin

^۴ -Boateng

شهرت منطقه‌ای و جهانی آن است. در نگاهی دیگر فایاد^۱ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین پذیرش انرژی تجدیدپذیر و توسعه اقتصادی در امارات متحده عربی» بر این امر استوار است که گذار برنامه‌ریزی‌شده امارات متحده عربی به اقتصاد سبزتر با مزایای اقتصادی قابل توجهی که با افزایش ظرفیت انرژی‌های تجدیدپذیر مرتبط است، از جمله ایجاد شغل، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، پشتیبانی می‌شود. در نهایت امجد احمد^۲ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «تأثیر حکمرانی اماراتی بر عملکرد بانک‌های امارات متحده عربی و سایر بانک‌های منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا: یک تحلیل مقایسه‌ای» معتقد است که امارات متحده عربی از سال ۲۰۰۷ به‌عنوان یک رهبر تمام‌عیار در حکمرانی ظهور کرده است و دارای یک چارچوب قانونی است که شیوه‌ها را تقویت می‌کند. تفاوت‌هایی در استانداردهای حاکمیت در سراسر منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا مشاهده می‌شود، به طوری که برخی کشورها به استانداردهای نظارتی متکی هستند و برخی دیگر کدهای جامع حکمرانی شرکتی را اجرا می‌کنند.

۲. مبانی نظری

۲-۱. مفاهیم تبیینی:

۱-۲-۱. اقتصاد سیاسی

اقتصاد سیاسی از منظرهای گوناگونی قابل تعریف و بررسی است. عده‌ای آن را عرصه‌ای میان‌رشته‌ای می‌دانند که به کندوکاو در رابطه دیالکتیکی اقتصاد و سیاست می‌پردازد. از این منظر، اقتصاد سیاسی نشان می‌دهد که چگونه سازوکارهای قدرت، نهادهای حکومتی و تصمیم‌گیری‌های سیاسی بر چگونگی تولید، توزیع و مصرف منابع اثر می‌گذارند و متقابلاً، چگونه تحولات اقتصادی، سیاست‌ها و حتی ساختارهای حکمرانی را تحت تأثیر قرار داده و بازتکوین می‌کنند (Wilkinson, 2018: 2-4). در نگاهی تاریخی‌تر، برخی بر بازخوانی معنای کلاسیک اقتصاد سیاسی در آثار اندیشمندانی چون آدام اسمیت، دیوید ریکاردو و کارل مارکس تأکید دارند. در این سنت فکری، اقتصاد سیاسی نه تنها دانش تحلیل مبانی ثروت ملل، که شاخه‌ای جامع‌نگر و ترکیبی از اقتصاد، فلسفه و اخلاق بود که غایت آن، واکاوی ریشه‌های نابرابری اجتماعی، نقش دولت و در نهایت، فهم پیوندهای ژرف بین سازمان اقتصادی جامعه و عدالت اجتماعی محسوب می‌شد (Hollander, 2013: 76-77).

در مقابل، رویکردی معاصرتر، اقتصاد سیاسی را عمدتاً ابزاری کاربردی برای تحلیل و طراحی سیاست‌های عمومی قلمداد می‌کند. این دیدگاه بر آن است تا نیروهای سیاسی و اجتماعی مؤثر بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی

^۱-Fayad

^۲-Amjed Ahmed

از احزاب و گروه‌های ذی‌نفع تا نهادهای رسمی و غیررسمی را شناسایی کند و نشان دهد که چگونه سیاست‌گذاران می‌توانند با در نظرگیری این روابط پیچیده، برای حل مسائل کلانی چون فقر، شکاف طبقاتی، توسعه ملی و چالش‌های جهانی شدن راهبردهایی اثربخش بیافرینند (Attanasio, 2014: 33-34). در این مقاله از ارائه تعریف مستقل و جدید پرهیز کرده و محتوای پژوهش را بر اساس همین تعاریف پیش خواهیم برد.

۲-۱-۲. دیپلماسی اقتصادی

دیپلماسی اقتصادی به‌عنوان مفهومی پویا و چندبعدی در میان صاحب‌نظران تعاریف متنوعی دارد. عده‌ای آن را مجموعه‌ای از سیاست‌ها، ابزارها و تعاملات چه در قالب رسمی و چه غیررسمی می‌دانند که دولت‌ها و دیگر بازیگران عرصه بین‌الملل برای اثرگذاری بر جریان تجارت، سرمایه‌گذاری و همکاری‌های اقتصادی به کار می‌گیرند (Koelemaij, 2023: 1000). در مقابل، برخی دیگر به تعریف کلاسیک این مفهوم پایبندند؛ تعریفی که بر استفاده از ابزارهای اقتصادی نظیر اعطای امتیازات تجاری، اعطای وام و کمک‌های مالی یا اعمال تحریم‌ها برای پیشبرد اهداف سیاسی و امنیتی یک کشور در صحنه روابط بین‌الملل تأکید دارد (Zveriev, 2024: 45). با این حال، برداشت مدرن و پذیرفته‌شده‌تری نیز وجود دارد که دیپلماسی اقتصادی را فراتر از نگاه سنتی می‌برد. از این منظر، دیپلماسی اقتصادی امروزی به معنای به‌کارگیری هماهنگ و هوشمندانه سیاست خارجی و اهرم‌های اقتصادی در جهت پشتیبانی از منافع ملی است.

این اهداف شامل گسترش بازارهای صادراتی، جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، تسهیل انتقال فناوری و نیز ایجاد و تقویت شبکه‌های همکاری اقتصادی در سطح منطقه‌ای و جهانی می‌شود. در عمل، این نوع دیپلماسی به توانایی یک کشور برای تلفیق هوشمندانه منافع اقتصادی با اهداف ژئوپلیتیکی‌اش اشاره دارد. این رویکرد نه تنها بر جذب سرمایه و توسعه تجارت متمرکز است، بلکه از طریق انعقاد پیمان‌های چندجانبه، مشارکت فعال در نهادهای بین‌المللی و مدیریت راهبردی روابط اقتصادی با قدرت‌های بزرگ، به ارتقای جایگاه و نفوذ سیاسی کشور در نظام جهانی کمک می‌کند. در این چارچوب، نهادهایی مانند سفارتخانه‌ها، وابستگان اقتصادی، اتاق‌های بازرگانی و حتی شرکت‌های بزرگ خصوصی، به عنوان بازوهای اجرایی عمل کرده و نقش محوری در پیشبرد استراتژی‌های کلان اقتصادی-سیاسی ایفا می‌کنند (Nursultanova, 2023: 1-3). در این مطالعه، محتوای پژوهش را بر اساس همین تعاریف پیش خواهیم برد.

۳-۲-۱. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌عنوان موتور محرکه رشد اقتصادی از زوایای گوناگونی مورد تحلیل قرار گرفته است. برخی از کارشناسان بر این عقیده‌اند که این مفهوم به ورود همزمان سرمایه، فناوری و دانش مدیریتی از سوی یک نهاد یا سرمایه‌گذار خارجی به کشوری دیگر اشاره دارد، به شکلی که سرمایه‌گذار در اداره و کنترل بنگاه اقتصادی یا پروژه هدف، نفوذ و نقش مؤثری داشته باشد. برخلاف سرمایه‌گذاری‌های پرنوسان و کوتاه‌مدت در بازارهای مالی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تعهدی بلندمدت ایجاد می‌کند و پیوندهایی بادوام میان اقتصاد سرمایه‌گذار و میزبان به وجود می‌آورد (Mashrur, 2025: 45).

در نگاهی دیگر، بسیاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را یکی از کلیدی‌ترین ابزارهای توسعه اقتصادی می‌دانند. این گروه بر این باورند که چنین سرمایه‌گذاری‌هایی علاوه بر تأمین مالی، به انتقال دانش فنی، ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش بهره‌وری و ارتقای استانداردهای مدیریت می‌انجامد. با این حال، اثرات آن همواره مثبت نیست و می‌تواند دوگانه باشد؛ در غیاب چارچوب‌های نظارتی و سیاست‌های حمایتی مناسب، ممکن است به تشدید نابرابری یا ایجاد وابستگی اقتصادی منجر شود (Dabnichi, 2023: 37). از منظر روابط بین‌الملل نیز، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی فراتر از یک تصمیم صرفاً اقتصادی، ابزاری راهبردی تلقی می‌شود. کشورها از این ابزار برای گسترش نفوذ اقتصادی و سیاسی خود در عرصه جهانی بهره می‌برند. حضور شرکت‌های چندملیتی در یک کشور نه تنها مناسبات دیپلماتیک را تقویت می‌کند و نوعی وابستگی متقابل سازنده ایجاد می‌نماید، بلکه در مواردی می‌تواند به تنش‌های ژئوپلیتیک و اعمال فشارهای سیاسی نیز بینجامد. بنابراین، موفقیت در جذب و بهره‌گیری از این سرمایه‌گذاری‌ها مستلزم تدوین راهبردهایی هوشمندانه و همه‌جانبه است (Polachek, 2007: 420). ما در این پژوهش از ارائه تعریف مستقل پرهیز کرده و محتوای مقاله را بر اساس همین تعاریف پیش خواهیم برد.

۳-۲-۲. مفهوم وابستگی متقابل

مفهوم وابستگی متقابل به‌عنوان یکی از چارچوب‌های فکری تأثیرگذار در رشته روابط بین‌الملل، پاسخی بود به دگرگونی‌های عمیق ساختاری در عرصه جهانی پس از جنگ جهانی دوم و به‌ویژه در طول دوره جنگ سرد. در این برهه، شاهد شکل‌گیری و گسترش نهادهای بین‌المللی، رشد بی‌سابقه تجارت جهانی، جریان روزافزون سرمایه و انتقال فناوری و وابستگی فزاینده کشورها به منابع و محصولات یکدیگر بودیم. این تحولات بنیادین، ناتوانی مدل‌های سنتی رئالیستی را که بر محوریت قدرت نظامی و رقابت ژئوپلیتیک متمرکز بودند، برای تبیین

تمامی ابعاد پیچیده روابط میان دولت‌ها آشکار کرد. ر واکنش به این کاستی نظری، نظریه وابستگی متقابل ظهور کرد تا نشان دهد که امنیت، رفاه و حتی فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی کشورها، امروزه بیش از هر زمان دیگری به تعاملات اقتصادی، نهادهای مشترک و پیوندهای ارتباطی میان آن‌ها گره خورده است. این مفهوم استدلال می‌کند که در چنین شبکه درهم‌تنیده جهانی، هیچ کشوری قادر نیست به صورت کاملاً مستقل و منزوی عمل کند. در واقع، این رویکرد پاسخی علمی به پیچیدگی‌های فزاینده نظام بین‌الملل محسوب می‌شود که بر چندبعدی بودن مفهوم قدرت و ضرورت اجتناب‌ناپذیر همکاری، حتی در میدان رقابت، تأکید می‌ورزد.

از منظر هستی‌شناختی، وابستگی متقابل، نظام بین‌الملل را نه عرصه‌ای آنارشیک و متکی بر جدایی و استقلال مطلق دولت‌ها، بلکه شبکه‌ای پیچیده و درهم‌تنیده از روابط و تعاملات متقابل درک می‌کند. این رویکرد برخلاف رئالیسم که «دولت-ملت» را تنها و اصلی‌ترین بازیگر با حاکمیت مطلق می‌بیند، بر حضور و تأثیر چندین نوع کنشگر دیگر همچون سازمان‌های بین‌المللی، شرکت‌های چندملیتی و گروه‌های فراملی تأکید دارد. در چنین نگاهی، وابستگی‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به‌گونه‌ای درهم‌تنیده‌اند که مفهوم «حاکمیت» و «استقلال» دولتی دیگر مطلق و ثابت نیست، بلکه نسبی و متغیر جلوه می‌کند. به بیان دیگر، ماهیت روابط بین‌الملل در این دیدگاه نه در تضاد و جدایی، بلکه در پیوند و وابستگی متقابل میان بازیگران تعریف می‌شود (Demirbaş, 2024: 30).

از منظر معرفت‌شناسی نیز، این نظریه رویکردی عمدتاً اثبات‌گرایانه دارد. به جای تکیه بر گزاره‌های صرفاً هنجاری یا انتزاعی، تلاش می‌کند پدیده «وابستگی متقابل» را با رجوع به شاخص‌های عینی و قابل اندازه‌گیری بررسی کند. این شاخص‌ها شامل میزان جریان‌های تجاری، حجم سرمایه‌گذاری‌های خارجی، گستره و عمق معاهدات بین‌المللی و شدت ارتباطات فرامرزی است. معرفت‌شناسی وابستگی متقابل بر این باور است که با مطالعه نظام‌مند این متغیرها می‌توان روابط علی و همبستگی‌های پایدار را کشف کرده و الگوهای رفتاری بازیگران و پیامدهای سیاسی ناشی از آن را توضیح داد یا حتی پیش‌بینی کرد. در نتیجه، دانش معتبر در این حوزه نه از طریق انتزاع صرف، بلکه از رهگذر آزمون فرضیه‌ها در برابر داده‌های تجربی و واقعیت‌های مشاهده‌پذیر به‌دست می‌آید (Zhao, 2025). رابرت کوهین و جوزف نای متفکران اصلی این نظریه هستند. این دو نظریه‌پرداز در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی، در پاسخ به دیدگاه مسلط رئالیسم در روابط بین‌الملل، این چارچوب فکری را توسعه دادند که رئالیست‌ها عرصه جهانی را عرصه‌ای می‌دانستند که بر محور قدرت نظامی و دغدغه بقا می‌چرخد، کوهین و نای استدلال کردند که در جهان مدرن، پیوندهای اقتصادی، نهادی و فناوری میان کشورها از اهمیت به‌سزایی برخوردار شده‌اند؛ تا جایی که در بسیاری موارد، این ابعاد حتی از قدرت سخت نیز حیاتی‌تر هستند. به

باور آنها، روابط بین‌الملل دیگر تنها به یک «بازی با حاصل جمع صفر» مبتنی بر قدرت محدود نمی‌شود، بلکه شبکه‌ای درهم‌تنیده از تعاملات چندبعدی است که حوزه‌هایی مانند اقتصاد، محیط زیست، ارتباطات و نهادهای بین‌المللی را در بر می‌گیرد (Keohane & Nye, 1987: 740). از دیدگاه این نظریه، وابستگی متقابل سه ویژگی اصلی دارد:

نخست؛ تعدد کانال‌های ارتباطی: وابط بین بازیگران جهانی تنها از مجرای دیپلماسی رسمی دولتی صورت نمی‌گیرد، بلکه شرکت‌های چندملیتی، سازمان‌های غیردولتی و حتی ارتباطات میان شهروندان عادی نیز نقش بسیار اثرگذاری ایفا می‌کنند.

دوم: نبود سلسله‌مراتب مشخص در مسائل: برخلاف نگاه سنتی که امنیت نظامی را در رأس همه مسائل ملی قرار می‌دهد، در این نظریه هیچ اولویت ثابتی بین موضوعات مختلف وجود ندارد. یک بحران اقتصادی یا فاجعه زیست‌محیطی می‌تواند به اندازه یک تهدید نظامی برای کشورها حیاتی و مهم باشد. سوم: کاهش نقش زور: استفاده از نیروی نظامی و ابزارهای نمی‌شود. در بسیاری از عرصه‌های تعامل بین‌المللی، به کارگیری زور بی‌معنا یا بسیار پرهزینه است (Mandalenakis, 2014: 50-54).

نگارندگان مقاله بر این باورند که وابستگی متقابل به‌عنوان چارچوب نظری برای بررسی دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات متحده عربی (۲۰۱۴-۲۰۲۴) مناسب است، زیرا روابط اقتصادی دو کشور مبتنی بر تبادلات متقابل کالا، سرمایه و سرمایه‌گذاری است. این نظریه امکان تحلیل تأثیر متقابل سیاست‌ها و اقدامات اقتصادی طرفین را فراهم می‌کند و نشان می‌دهد که تعاملات اقتصادی فراتر از روابط یک‌طرفه است. از طریق این دیدگاه می‌توان وابستگی‌های متقابل، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از تجارت و سرمایه‌گذاری مشترک را شناسایی کرد. همچنین، این نظریه امکان بررسی نقش دیپلماسی اقتصادی در تقویت جایگاه مصر در بازار امارات و بالعکس را فراهم می‌سازد. به‌طور کلی، وابستگی متقابل چارچوبی جامع برای درک سازوکار روابط اقتصادی و پیامدهای سیاست‌های دو کشور ارائه می‌کند.

۳. اقتصاد سیاسی مصر؛ از نولیبرالیسم تا عصر ثبات سیاسی

در دوره حکمرانی حسنی مبارک در مصر شاهد تسلط سیاست‌های اقتصادی نولیبرالی و خصوصی‌سازی بودیم. دولت با هدف تحریک رشد اقتصادی، به جذب سرمایه‌گذاری خارجی و کاستن از کنترل‌های دولتی بر بازار روی آورد. با این حال، این سیاست‌ها به افزایش نابرابری‌های اجتماعی و انباشت ثروت در دستان گروه کوچکی از نخبگان انجامید. فساد اداری و فقدان نظارت مؤثر بر پروژه‌های اقتصادی به معضلی بزرگ تبدیل شد. اگرچه شاخص‌های کلان اقتصادی رشد نسبی را نشان می‌دادند، اما نرخ بیکاری و فقر همچنان در سطحی بالا باقی

ماندند که در نهایت خیزش مردمی سال ۲۰۱۱ و سرنگونی مبارک را رقم زد (Koussa, 2023: 170-172). پس از بهار عربی و به قدرت رسیدن عبدالفتاح السیسی، دولت هرچند بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی و ثبات اقتصادی تمرکز داشت، اما سیاست‌های خود را به سمت حمایت از پروژه‌های کلان دولتی و نظامی سوق داد. برنامه‌های اقتصادی سیسی شامل اجرای اصلاحات مالیاتی، کاهش تدریجی یارانه‌ها و تلاش برای مهار تورم بود. این سیاست‌ها اگرچه تا حدی به رشد تولید ناخالص داخلی کمک کرد، اما فشار مالی بیشتری بر اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه وارد آورد. همچنان، نهادهای نظامی و امنیتی نقشی پررنگ‌تر در مدیریت و کنترل اقتصاد ایفا کردند (Sallam, 2024: 95-97). علاوه بر این، دولت سیسی با توسعه پروژه‌های عظیم زیربنایی مانند احداث کانال جدید سوئز، شهرک‌های جدید و پروژه‌های انرژی، در پی جذب بیشتر سرمایه‌های داخلی و خارجی برآمد. اگرچه این طرح‌ها در کوتاه‌مدت به ایجاد فرصت‌های شغلی منجر شد، اما منابع مالی عظیمی را به خود اختصاص داد و فشار قابل توجهی بر بودجه دولت وارد کرد. بسیاری از تحلیلگران اقتصادی هشدار دادند که این مدل رشد، بدون توجه کافی به عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه درآمد، می‌تواند به تعمیق شکاف‌های اقتصادی بینجامد (Omar Ruhoma, 2024: 452-453).

از سوی دیگر، اجرای اصلاحات در سیستم یارانه‌ها و افزایش قیمت حامل‌های انرژی که بخشی از برنامه‌های مالی دولت بود، تأثیر مستقیم و فوری بر معیشت طبقات کم‌درآمد و متوسط داشت. تورم فزاینده و افزایش هزینه‌های زندگی باعث شد بخش بزرگی از مردم احساس کنند که ثمرات رشد اقتصادی عمدتاً به جیب ثروتمندان و نهادهای نظامی سرازیر می‌شود. در نتیجه، به‌رغم ثبات نسبی در اقتصاد کلان و بهبود برخی شاخص‌ها، شکاف طبقاتی در جامعه مصر گسترده‌تر شد و نارضایتی‌های عمیقی در بطن جامعه به قوت خود باقی ماند (Mostafa, 2021: 35).

در حوزه سیاست اجتماعی، دولت مبارک با سرکوب فضای سیاسی و محدود کردن عرصه مدنی همراه بود، هرچند برنامه‌های رفاهی محدودی نیز به اجرا گذاشت. اما در دوره سیسی، اولویت با ثبات سیاسی و امنیتی بود که به‌معنای تداوم سرکوب مخالفان و اعمال محدودیت بر فعالیت احزاب و رسانه‌ها شد. این رویه تأثیر مستقیمی بر اقتصاد اجتماعی و میزان مشارکت عمومی گذاشت. هر دو دوره با مشکلات مشابهی در زمینه شفافیت اقتصادی و فساد دست‌به‌گریبان بودند، اما سیسی کوشید با نمایش و تبلیغ پروژه‌های عظیم زیربنایی، تصویری از توسعه و پیشرفت را به نمایش بگذارد (Ma, 2024: 198). می‌توان تمایز اصلی اقتصاد سیاسی این دو دوره را در این دانست که مدل مبارک بر خصوصی‌سازی و جذب سرمایه خارجی با حداقل مداخله نهاد نظامی استوار بود، در حالی که مدل سیسی بر ثبات از طریق پروژه‌های دولتی کلان و نقش بی‌بدیل ارتش در اقتصاد تکیه زد.

هر دو دوره با رشد اقتصادی نامتوازن و تحت فشار قرار دادن اقشار ضعیف جامعه همراه بودند، اما ابزارها، شدت و نحوه مدیریت اقتصادی و تعامل با جامعه مدنی در آنها تفاوت‌های چشمگیری داشت. این مقایسه گویای آن است که در مصر، اقتصاد همواره در آغوش سیاست و امنیت تنیده شده است (Awad, 2022: 194). در عرصه سیاست اجتماعی، دولت سیسی با چالشی دوگانه مواجه بود؛ از یک سو نیاز مبرم به ایجاد اشتغال پایدار و ارتقای سطح زندگی برای جمعیت جوان و رو به رشد کشور داشت، و از سوی دیگر، اولویت مطلق خود را بر مقوله ثبات سیاسی و امنیتی قرار داده بود. این اولویت‌دهی به ادامه محدودیت‌های گسترده بر فضای مدنی، رسانه‌های مستقل و نهادهای جامعه مدنی انجامید. این محدودیت‌ها نه تنها آزادی‌های بنیادین را تحت الشعاع قرار داد، بلکه توانایی جامعه در نقد سیاست‌های اقتصادی و مطالبه شفافیت و مبارزه با فساد را نیز به شدت تضعیف کرد. در نتیجه، شکاف بین حکومت و توده مردم عمیق‌تر شد و اعتماد عمومی به برنامه‌های اقتصادی دولت رو به کاهش نهاد. به‌رغم تفاوت در رویکردها، هر دو دوره مبارک و سیسی از یک چالش ساختاری مشترک رنج می‌برند؛ مدل رشد اقتصادی که نتوانسته است منافع خود را به صورت فراگیر و عادلانه به اکثریت جامعه برساند. اقتصاد مصر کماکان با مسائل بنیادی مانند بیکاری گسترده به ویژه در میان فارغ‌التحصیلان جوان دست و پنجه نرم می‌کند به طوری که طبق داده‌های بانک جهانی، نرخ بیکاری جوانان مصر در سال ۲۰۲۴ حدود ۱۸.۷۱ درصد بوده است (Macrotrends, 2024)، همچنین با دیگر چالش‌هایی همچون بزرگ بودن بخش غیررسمی و وابستگی شدید به واردات مواد غذایی دست به گریبان است. آینده ثبات پایدار مصر نه تنها به نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، بلکه به توانایی آن در خلق یک الگوی توسعه فراگیرتر و عادلانه‌تر گره خورده است؛ الگویی که در آن ثروت ملی به صورت برابرتر توزیع شود و فرصت‌های اقتصادی برای تمامی آحاد جامعه فراهم آید.

۴. گاهی به سیاست خارجی دوجانبه؛ از افتراق‌ها تا اشتراکات

از سال ۲۰۱۴ به این سو، مصر و امارات متحده عربی متحدانی راهبردی در عرصه سیاست خارجی بوده‌اند و مسیرهای مشابهی را به ویژه در مقابله با گروه‌های اسلام‌گرا و تلاش برای حفظ ثبات منطقه‌ای دنبال کرده‌اند. هر دو کشور پس از تحولات سیاسی داخلی و تغییرات گسترده در خاورمیانه، بر ضرورت تقویت امنیت ملی و مهار نفوذ اخوان المسلمین تمرکز کردند (Young, 2017: 120). امارات با حمایت‌های مالی و دیپلماتیک گسترده از دولت عبدالفتاح السیسی پشتیبانی کرد تا مصر بتواند بر چالش‌های داخلی و منطقه‌ای غلبه کرده و ثبات خود را بازیابد. این حمایت‌ها در قالب سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی کلان و ارسال کمک‌های نظامی صورت گرفت که به تقویت قابل توجه روابط دوجانبه انجامید. همکاری نزدیک امنیتی و اطلاعاتی آن‌ها در پرونده‌هایی چون

لیبی و یمن نیز گواه همسویی راهبردی فزاینده‌ای است که بین دو کشور شکل گرفته است. در سطح منطقه‌ای، مصر و امارات کوشیده‌اند تا نفوذ بازیگرانی مانند ترکیه و قطر را که از جریان‌های اسلام‌گرا حمایت می‌کنند، محدود سازند. آن‌ها در بحران‌های مختلف از جمله لیبی و سوریه مواضعی هماهنگ اتخاذ کرده و از دولت‌ها و گروه‌هایی حمایت کردند که با منافع و دیدگاه‌هایشان همسو بودند (Bahgat, 2023: 5-6).

در یمن، امارات به عنوان بخشی از ائتلاف به رهبری عربستان سعودی حضور فعال داشت و مصر نیز با پشتیبانی لجستیکی و سیاسی، این ائتلاف را همراهی کرد. این همگرایی منطقه‌ای عمدتاً بر پایه منافع امنیتی مشترک و مقابله با گروه‌های شبه‌نظامی شکل گرفته و پیوندهای قاهره و ابوظبی را بیش از پیش مستحکم کرده است. با این حال، در مواردی نیز تفاوت‌هایی در رویکردهای اقتصادی و دیپلماتیک دو کشور به چشم خورده است؛ به ویژه در نحوه مدیریت بحران‌های بین‌المللی و نوع تعامل با قدرت‌های غربی. امارات به دلیل موقعیت راهبردی و نقش مؤثرش در شورای همکاری خلیج فارس، در پاره‌های موارد مسیر مستقل تری را پیموده، در حالی که مصر با احتیاط بیشتری عمل کرده است. به‌رغم این تمایزهای خاص، روابط دو کشور از ۲۰۱۴ تاکنون عمدتاً بر محور همکاری‌های امنیتی و منافع مشترک منطقه‌ای استوار بوده و اختلافات موجود به حوزه‌های خاصی محدود مانده است (Cherkas, 2023: 69-82).

۵. عناصر چالش‌زا در روابط مصر و امارات متحده عربی

۵-۱. اخوان‌المسلمین

گروه اخوان‌المسلمین به یکی از محوری‌ترین عوامل تنش در روابط مصر و امارات متحده عربی تبدیل شده است. این تنش ناشی از رویکردها و دیدگاه‌های کاملاً متفاوت دو کشور نسبت به این جنبش است. از نظر مصر که پس از کودتای سال ۲۰۱۳ و برکناری محمد مرسی حکومتی جدید را تجربه کرد، اخوان‌المسلمین به‌عنوان یک تهدید جدی برای امنیت ملی و ثبات داخلی قلمداد می‌شود. دولت مصر با این نگاه، اقدام به سرکوب شدید تمامی فعالیت‌های این جماعت کرده و آن را در زمره گروه‌های مخالف و خطرناک دسته‌بندی می‌کند. در مقابل، امارات متحده عربی اگرچه همچون مصر رویکردی سخت‌گیرانه در قبال اخوان‌المسلمین دارد، اما انگیزه و کانون تمرکز آن متفاوت است. برای امارات، تهدید اصلی نه لزوماً فعالیت داخلی این گروه، بلکه نفوذ گسترده سیاسی و شبکه‌های منطقه‌ای آن است. این کشور که خود را در رقابت مستقیم با حامیان منطقه‌ای اخوان‌المسلمین، به‌ویژه ترکیه و قطر، می‌بیند، حضور و تأثیرگذاری این جنبش را چالشی برای نقش‌آفرینی خود در معادلات خاورمیانه تفسیر می‌کند. این تفاوت در نگرش و اولویت‌بندی، به ایجاد چالش‌های بنیادین در روابط دو طرف

انجامیده است. این چالش‌ها به وضوح در عرصه‌های دیپلماتیک، همکاری‌های امنیتی مشترک و حتی پروژه‌های اقتصادی مشترک نمود پیدا کرده است. مصر مصرانه از امارات می‌خواهد که هرگونه حمایت یا تعامل احتمالی با عناصر وابسته به اخوان را محدود کند، حال آنکه امارات، دغدغه خود را معطوف به مهار نفوذ کلان این جنبش در سطح منطقه می‌داند. این تقابل دیدگاه‌ها نه تنها همکاری دوجانبه را تحت تأثیر قرار داده، بلکه در گسترده‌ترین سطح، بر پویایی ائتلاف‌های منطقه‌ای و تلاش برای ایجاد توازن قوا در خاورمیانه نیز سایه افکنده و بر پیچیدگی‌های آن افزوده است. در نهایت، پرونده اخوان‌المسلمین به مانعی اساسی در مسیر دستیابی به توافق‌های راهبردی و افزایش نزدیکی سیاسی بین قاهره و ابوظبی تبدیل شده است (Hassanein Ali, 2018: 8-9).

۲-۵. اسرائیل

مسئله اسرائیل به‌عنوان یکی از محورهای حساس و چالش‌برانگیز در روابط مصر و امارات متحده عربی عمل می‌کند، به گونه‌ای که هر یک از این دو کشور موازنه متفاوتی را میان ملاحظات امنیت منطقه‌ای، منافع اقتصادی و اعتبار سیاسی داخلی خود برقرار ساخته‌اند. مصر که از دهه‌ها پیش با اسرائیل دارای پیمان صلح است، اگرچه روابط دیپلماتیک رسمی و همکاری‌های امنیتی محدودی را با این کشور حفظ کرده، اما همواره با حساسیت‌های گسترده داخلی نسبت به هرگونه عادی‌سازی آشکار روابط با تل‌آویو مواجه بوده است. در مقابل، امارات متحده عربی با انعقاد «توافق ابراهیم» در سال ۲۰۲۰ گام مهمی به سوی برقراری روابط رسمی با اسرائیل برداشت و همکاری‌های دوجانبه را در عرصه‌های اقتصادی، فناوری و امنیتی گسترش داد. این اقدام امارات، هرچند برای خود این کشور حاوی منافع استراتژیک بود، اما در مصر و دیگر کشورهای عربی محافظه‌کار، نگرانی‌هایی را درباره تغییر معادلات منطقه‌ای و تبعات داخلی آن برانگیخت.

این تفاوت در سطح و عمق تعامل با اسرائیل، هماهنگی سیاست‌های منطقه‌ای بین قاهره و ابوظبی را با دشواری‌هایی روبه‌رو ساخته است. از یک سو، مصر ممکن است نسبت به توسعه روابط امنیتی و نظامی امارات با اسرائیل با احتیاط یا حتی با انتقاد بنگرد، چرا که این موضوع می‌تواند هم حساسیت‌های داخلی را در مصر تشدید کند و هم نگرانی‌های راهبردی را برای آن کشور به وجود آورد. از سوی دیگر، امارات با محوریت قرار دادن منافع اقتصادی و افزایش نفوذ منطقه‌ای خود، ممکن است در پیشبرد روابط با اسرائیل با میزانی از آزادی عمل بیشتر حرکت کند. این اختلاف در نگرش‌ها و اولویت‌ها، در عمل، همکاری دوجانبه و شکل‌گیری ائتلاف‌های منطقه‌ای را بین دو کشور پیچیده‌تر می‌سازد. در نهایت، پرونده اسرائیل به عنوان عاملی تنش‌زا و محمل اختلاف، کماکان بر عمق روابط سیاسی و راهبردی مصر و امارات تأثیر می‌گذارد (Fulton, 2021: 506).

سودان به‌عنوان یکی از عوامل پیچیده‌کننده در روابط مصر و امارات متحده عربی ظاهر شده است، چرا که هر یک از این دو کشور رویکردی متفاوت نسبت به تحولات داخلی و مسائل امنیتی این کشور دارند. مصر به دلیل اشتراک مرز طولانی با سودان و حساسیت بالایی که نسبت به ثبات منطقه‌ای، به‌ویژه در حوضه نیل و امنیت مرزی خود دارد، همواره بر حمایت از ثبات و انسجام سیاسی در سودان تأکید می‌کند. در مقابل، امارات متحده عربی با هدف حفظ منافع امنیتی و افزایش نفوذ ژئوپولیتیک خود، به‌ویژه پس از تحولات کودتای ۲۰۱۹ و درگیری‌های داخلی در سودان، وارد عرصه شده و از طریق حمایت از گروه‌ها و جریان‌های خاص، در پی ایجاد توازن قوا به نفع منافع استراتژیک خویش است. این تفاوت در اولویت‌ها و سطح مداخلات، بستر مناسبی برای ایجاد چالش در روابط دوجانبه فراهم کرده است. از یک سو، مصر ممکن است نسبت به افزایش نفوذ امارات در سودان بدبین باشد، چرا که این امر می‌تواند جایگاه قاهره را در پرونده‌های حساسی مانند حقوق آبی نیل و امنیت مرزی‌اش تحت تأثیر قرار دهد. از سوی دیگر، امارات با محوریت منافع اقتصادی و امنیتی خود، در مواردی مسیر مستقل‌تری را در پیش گرفته و بدون هماهنگی کامل با مصر عمل می‌کند. در نتیجه، سودان به موضوعی بحث‌برانگیز و حیاتی در همکاری‌های سیاسی و امنیتی بین قاهره و ابوظبی تبدیل شده و مدیریت این اختلاف‌نظرها نیازمند دیپلماسی هوشمندانه و متعادل‌کننده از سوی هر دو طرف است (Gureshidze, 2025: 296-304).

۶. ابعاد همکاری اقتصادی میان مصر و امارات متحده عربی

۱-۶. انرژی

در سال ۲۰۲۴ مصر و شرکت اماراتی آمیاپاور توافق‌نامه‌هایی برای ساخت یک پروژه انرژی بادی ۵۰۰ مگاواتی در خلیج سوئز امضا کردند. این پروژه با سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیون دلار، بخشی از استراتژی مصر برای افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر به ۴۲ درصد تا سال ۲۰۳۰ است (Arabnews, 2024). همچنین در ژوئیه ۲۰۲۵، این شرکت اولین سیستم ذخیره‌سازی انرژی با باتری‌های مقیاس بزرگ در مصر را با ظرفیت ۳۰۰ مگاوات ساعت راه‌اندازی کرد. این سیستم کاملاً با انرژی خورشیدی تأمین می‌شود و به تقویت پایداری شبکه برق ملی کمک می‌کند (Ameapower, 2025). در دسامبر ۲۰۲۴، شرکت بی پی و بازوی سرمایه‌گذاری بین‌المللی ادنوکامارات، با تشکیل شرکت مشترک آرکیوس انرژی، به توسعه پروژه‌های گازی در مصر پرداختند. این شرکت جدید مالکیت ۱۰ درصد از میدان گازی زهر و تمامی امتیازات میدان شمال دمیاط را برعهده دارد (Reuters, 2025).

2024). در اوت ۲۰۲۵ شرکت ای پورترس به همراه شرکت تی سی ام پروجکت منجمنت و وزارت نفت مصر، یادداشت تفاهمی برای توسعه و بهره‌برداری از شبکه ذخیره‌سازی نفت خام استراتژیک در مصر امضا کردند. این همکاری به تقویت زیرساخت‌های انرژی و امنیت تأمین انرژی در منطقه کمک می‌کند (Energycapitalpower, 2025). در آگوست ۲۰۲۵، شرکت گلوبال آلومینیوم امارات با استفاده از برق تولیدی از نیروگاه هسته‌ای باراکه، اولین محموله آلومینیوم کم‌کربن خود را تولید کرد. این محصول با نام مینی مال به شرکت آلومینیوم کانکس مصر عرضه شده است تا در تولید محصولات پیشرفته برای زیرساخت‌ها، انرژی خورشیدی، حمل‌ونقل و کاربردهای معماری استفاده شود (world-nuclear-news, 2025). شایان ذکر است که در نوامبر ۲۰۲۴، امارات و مصر یادداشت‌های تفاهمی در زمینه‌های تولید، انرژی تجدیدپذیر و توسعه منطقه صنعتی در پورت سعید شرقی امضا کردند. این همکاری با هدف جذب سرمایه‌گذاری‌های محلی و بین‌المللی در بخش‌های مختلف اقتصادی انجام شده است (Wam, 2024).

۲-۶. همکاری دفاعی - امنیتی

در سال ۱۹۹۷، توافق‌نامه‌ای میان امارات و مصر برای ترویج، حمایت و تضمین سرمایه‌گذاری‌ها امضا شد که زمینه‌ساز همکاری‌های اقتصادی و امنیتی بیشتر بین دو کشور گردید پس از سرنگونی حکومت اخوانی در مصر در سال ۲۰۱۳، امارات متحده عربی به همراه عربستان سعودی، ۲۳ میلیارد دلار کمک مالی به مصر اعطا کرد تا از ثبات اقتصادی و سیاسی این کشور حمایت کند (Washingtoninstitute, 2022). در سال ۲۰۱۴، امارات و مصر به‌طور مشترک حملات هوایی علیه گروه‌های شبه‌نظامی اسلام‌گرا در لیبی انجام دادند. این عملیات‌ها از پایگاه‌های هوایی مصر صورت گرفت و نشان‌دهنده همکاری نزدیک دو کشور در مقابله با تهدیدات مشترک بود (Guardian, 2022). در سال ۲۰۱۹، شرکت «توازن» امارات و سازمان تسلیحات مصر توافق‌نامه‌ای برای توسعه صنایع دفاعی مشترک و تبادل فناوری امضا کردند (Defencweb, 2023). در آگوست ۲۰۲۱، نیروهای مسلح امارات و مصر رزمایش مشترکی تحت عنوان «زاید ۳» برگزار کردند که شامل عملیات‌های زمینی و هوایی بود (mofa, 2021) و در نهایت در ماه مه ۲۰۲۵، امارات و مصر یادداشت تفاهمی برای همکاری در برنامه‌های فضایی غیرنظامی امضا کردند. این همکاری شامل تبادل فناوری، تحقیق و توسعه در زمینه‌های ناوربی ماهواره‌ای، سنجش از دور و مدیریت منابع فضایی است (Arabnews, 2025).

۳-۶ گردشگری

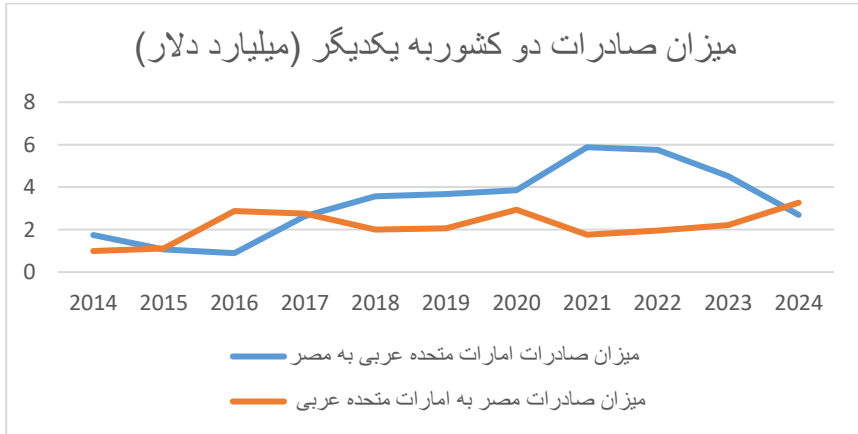
در سال ۲۰۲۴، امارات متحده عربی از طریق شرکت سرمایه‌گذاری دولتی ابوظبی توافقی تاریخی به ارزش ۳۵ میلیارد دلار با مصر امضا کرد تا منطقه «رأس الحکمه» در ساحل مدیترانه‌ای را به یک مرکز گردشگری و مالی بین‌المللی تبدیل کند. این پروژه شامل ساخت بندر گردشگری، منطقه آزاد تجاری، هتل‌ها، و مراکز تجاری است و یکی از بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری‌های خارجی در تاریخ مصر به شمار می‌رود (Reuters, 2024). شرکت ای پورتنس امارات متحده عربی سه توافق‌نامه با مصر امضا کرد تا زیرساخت‌های صنعت کروز دریایی این کشور را تقویت کند. این همکاری به توسعه بندر گردشگری، بهبود خدمات بندری، و جذب گردشگران بین‌المللی به ویژه از طریق مسیرهای دریایی کمک خواهد کرد (Saudigulfprojects, 2024). مصر در راستای تقویت صنعت گردشگری خود، با کشورهای امارات متحده عربی، عربستان سعودی، قطر، و بحرین همکاری‌هایی را آغاز کرده است. این همکاری‌ها شامل توسعه زیرساخت‌ها، تبلیغات مشترک، و جذب گردشگران از کشورهای مختلف به ویژه از منطقه خلیج فارس می‌شود (Isocertnews, 2025). همچنین شایان ذکر است که شرکت هواپیمایی «امارات» در راستای تقویت گردشگری مصر، پروازهای مستقیم به شهرهای گردشگری این کشور را افزایش داده است. این اقدام به جذب گردشگران بیشتر از امارات و کشورهای حوزه خلیج فارس به مصر کمک کرده و درآمدهای گردشگری این کشور را افزایش داده است (Uae-voice, 2024).

جدول شماره ۱: میزان صادرات و واردات دو کشور در سال‌های مختلف

سال	میزان صادرات مصر به امارات متحده عربی (میلیارد دلار)	میزان صادرات امارات متحده عربی به مصر (میلیارد دلار)
۲۰۱۴	۰.۹۹۴	۱.۷۵
۲۰۱۵	۱.۱۱	۱.۰۷
۲۰۱۶	۲.۸۸	۰.۸۹۴
۲۰۱۷	۲.۷۶	۲.۶۴
۲۰۱۸	۲	۳.۵۷
۲۰۱۹	۲.۰۶	۳.۶۷
۲۰۲۰	۲.۹۴	۳.۸۵
۲۰۲۱	۱.۷۶	۵.۸۸
۲۰۲۲	۱.۹۶	۵.۷۵
۲۰۲۳	۲.۲۲	۴.۵۲
۲۰۲۴	۳.۲۷	۲.۶۹

منبع: استخراج از داده‌های www.oec.com

میزان صادرات دو کشور به یکدیگر (میلیارد دلار)

نمودار شماره ۱: میزان صادرات دو کشور به یکدیگر (منبع: نگارندگان)

نتیجه‌گیری

در دهه گذشته، دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات متحده عربی با هدف جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و تقویت مناسبات تجاری شکل گرفت. امارات به عنوان یکی از شرکای راهبردی منطقه‌ای، فرصت‌های گسترده‌ای برای پیشبرد پروژه‌های زیربنایی و صنعتی در مصر ایجاد کرد. همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور عمدتاً در حوزه‌های انرژی، ساخت‌وساز و فناوری اطلاعات متمرکز بوده است. این دوره، گواهی بر افزایش نقش و حضور مصر در بازارهای منطقه‌ای و تعاملات بین‌المللی اقتصادی است. از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۴، حجم سرمایه‌گذاری‌های مستقیم اماراتی در مصر با رشد چشمگیری روبرو شد و پروژه‌های مشترک در بخش‌هایی مانند مسکن، حمل‌ونقل و انرژی‌های تجدیدپذیر گسترش یافت. دیپلماسی اقتصادی مصر بر پایه‌ریزی چارچوب‌های قانونی بابت و تشویق سرمایه‌گذاران اماراتی استوار شد که همین امر موجب افزایش اعتماد و امنیت در روابط سرمایه‌گذاری دو طرف گردید. ارتباطات دیپلماتیک پویا بین مقامات اقتصادی و تجاری نیز نقش کلیدی در تسهیل انعقاد قراردادها ایفا کرد. برگزاری نشست‌های مشترک، نمایشگاه‌های تخصصی و مبادلات هیئت‌های تجاری، به شناسایی و عملیاتی‌سازی فرصت‌های نوین همکاری منجر شد. این تعاملات، زمینه‌ساز انتقال دانش و فناوری میان دو کشور نیز بوده و مصر را در موقعیت یک قطب اقتصادی مهم در منطقه تثبیت کرد. همچنین در طول این دهه، همکاری‌های مالی و بانکی بین مصر و امارات گسترش قابل توجهی

یافت. افتتاح شعب بانک‌های اماراتی در مصر و افزایش حجم مبادلات تجاری دوجانبه، نشان‌دهنده سطح بالای اعتماد متقابل است. سیاست‌های دیپلماسی اقتصادی مصر با تمرکز بر جذب سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت، به ارتقای بهره‌وری و توسعه زیرساخت‌های کشور کمک شایانی کرد و محیط کسب‌وکار را بهبود بخشید. این اقدامات، نقش مؤثری در دستیابی به رشد اقتصادی پایدار داشت. در نهایت لازم به ذکر است که دیپلماسی اقتصادی مصر در امارات طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۴، نه تنها به تحکیم روابط راهبردی و گسترش همکاری‌های تجاری و سرمایه‌گذاری انجامید، بلکه باعث تقویت مناسبات سیاسی و منطقه‌ای نیز شد. تجربه این دهه نشان می‌دهد که دیپلماسی اقتصادی منسجم و هدفمند، عاملی کلیدی در دستیابی به توسعه پایدار و جذب سرمایه‌گذاری خارجی است. بر این اساس، مصر با بهره‌گیری از دستاوردهای این دوره، مسیر پیشرفت اقتصادی آینده خود را هموارتر ساخته است.

Reference

- Abdallah Mostafa, M. G. (2021). The Impact of Energy Subsidy Reform on Economic Growth in Egypt Over the Period from 2013 to 2020. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 11(4), 31–42. Retrieved from <https://econjournals.com/index.php/ijeep/article/view/11210>
- Adly, A. (2023). Taxing the rich but not the capitalists: Direct taxation in Sisi's Egypt (2014-2021). *Mediterranean Politics*, 30(1), 108–131. <https://doi.org/10.1080/13629395.2023.2207430>
- Amjed Ahmed Mohammed & Rossazana Bt Ab Rahim & Idrees Ahmed Mohammed, 2024. "The influence of corporate governance on the performance of the United Arab Emirates and other banks in the Middle East and North Africa region: A comparative analysis," *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, Online Academic Press, vol. 19(1), pages 118-132.
- Antwi-Boateng, O., & Alblooshi, N. H. A. (2025). United Arab Emirates' Pursuit of Soft Power through Cultural Diplomacy and Its Challenges. *Perspectives on Global Development and Technology*, 24(3-4), 514-539. <https://doi.org/10.1163/15691497-12341721>
- Attanasio OP. Evidence on public policy: Methodological issues, political issues and examples. *Scandinavian Journal of Public Health*. 2014;42(13_suppl):28-40. doi:10.1177/1403494813516717
- Awad, H. (2022). Egypt's new authoritarianism from an institutionalist perspective: formal-informal interactions before and after the Egyptian revolution. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 51(1), 189–208. <https://doi.org/10.1080/13530194.2022.2113503>

- Bahgat, G. (2023). Egypt's Diminishing Strategic Leverage. *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies* 46(2), 1-11. <https://dx.doi.org/10.1353/jsa.2023.0006>.
- Cherkas, B., & Novytska, N. (2023). Interesy monarchii Zatoki Perskiej w Rogu Afryki. *Przegląd Politologiczny*, (2), 67–84. <https://doi.org/10.14746/pp.2023.28.2.5>
- Dabnichi, Y., & Abderrahim, F. (2023). FDI, Technology Transfer and Economic Growth, What's the connection? The case of Morocco. *American Journal of Applied Statistics and Economics*, 3(1), 33–43. <https://doi.org/10.54536/ajase.v3i1.2276>
- Demirbaş, C., & Yetgin, M. A. (2024). The Factor of Multinational Companies in International Relations: The Case of the USA and China. *Journal of International Relations and Political Science Studies*(10), 22-48. <https://doi.org/10.69494/jirps.1407349>
- Fayad, N. M., Mrad, J. A., & Zeine, H. (2025). Examining the relationship between renewable energy adoption and economic development in the United Arab Emirates. *Nurture*, 19(1), 188–213. <https://doi.org/10.55951/nurture.v19i1.995>
- Foreign Direct Investment, Trade Openness, Financial Development, and Economic Growth Dynamics: Empirical Evidence from Bangladesh. (2025). *European Journal of Development Studies*, 5(1), 43-51. <https://doi.org/10.24018/ejdevelop.2025.5.1.409>
- Fulton, J., & Yellinek, R. (2021). UAE-Israel diplomatic normalization: a response to a turbulent Middle East region. *Comparative Strategy*, 40(5), 499–515. <https://doi.org/10.1080/01495933.2021.1962200>
- Hassan, Hamdy Abdelrahman, Head East! Toward a Security Alliance between Egypt and the UAE (2018). Hassanein Ali, Ed, 2018. *The United Arab Emirates Relations with Egypt*, Dar Al Khaleej., Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3444883> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3444883>
- Hollander, S. (2013). *Essays on Classical and Marxian Political Economy: Collected Essays IV* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203066157>
- Jinjing Zhao, Ai Li, Taewoo Roh, Miao Su, Escaping regulation or embracing innovation? Substantive green Innovation's role in moderating environmental policy and outward foreign direct investment, *Energy*, 10.1016/j.energy.2025.134547, 316, (134547), (2025).
- Keohane RO, Nye JS. Power and Interdependence revisited. *International Organization*. 1987;41(4):725-753. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027661>
- Koelmaij, J., Taveime, S., & Derudder, B. (2023). An economic geography perspective on city diplomacy. *Urban Studies*, 60(6), 995-1012. <https://doi.org/10.1177/00420980221137021>
- Koussa, Z. (2023). Revolution, Change, and Democratic Transition in Egypt Since 2011: A Critical Political Economy Approach. *Contemporary Review of the Middle East*, 10(2), 165-187. <https://doi.org/10.1177/23477989231154359>
- Leal-Arcas, Rafael, A Tale of Three Countries: Energy Decentralization in Egypt, the United Arab Emirates, and Saudi Arabia (October 24, 2024). QM Legal Studies Research Paper No. 8/2024, pp. 1-73, *The IUP Journal of International Relations*, Vol. 18(3), pp. 51-122, 2024, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4997965> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4997965>
- Ma, W. (2024). Social Exclusion and Contemporary Marginalisation: a Case of Egyptian Nubians. *African and Asian Studies*, 24(1-2), 194-215. <https://doi.org/10.1163/15692108-bja10040>
- Mandalenakis, Elena. "Joint Management: Peacemaking and Peacekeeping." In *What Kind of Sovereignty? Examining Alternative Governance Methods in the South Caucasus*, 43-57. Vienna: National Defence Academy, 2014.

- Mohiuddin, A. (2025). Securitisation of Islamism in Egypt: State Power, Repression and Regional Dynamics. In: Securitisation and Islamism in Egypt and Saudi Arabia. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-96459-6_3
- Nursultanova, L., & Baissultanova, K. (2023). ON THE QUESTION OF THE HISTORY OF ECONOMIC DIPLOMACY. BULLETIN of Ablai Khan KazUIRandWL Series "International Relations and Regional Studies", 53(3). <https://doi.org/10.48371/ISMO.2023.53.3.016>
- Polachek, S., Seiglie, C., & Xiang†, J. (2007). THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON INTERNATIONAL CONFLICT. *Defence and Peace Economics*, 18(5), 415–429. <https://doi.org/10.1080/10242690701455474>
- Ruhoma, K., & sallam, M. (2024). THE IMPACT OF INFRASTRUCTURE INVESTMENT ON CLIMATE CHANGE IN EGYPT: ECONOMETRIC STUDY ON TRANSPORTATION SECTOR. *Journal of Agricultural and Environmental Sciences*, 23(2), 438-471. <https://doi.org/10.21608/jaesj.2024.303503.1180>
- Sallam, H. (2024). The Autocrat-in-Training: The Sisi Regime at 10. *Journal of Democracy* 35(1), 87-101. <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2024.a915351>.
- Taghreed Abdelaziz Hassouba; Financial inclusion in Egypt: the road ahead. *Review of Economics and Political Science* 4 April 2025; 10 (2): 90–111. <https://doi.org/10.1108/REPS-06-2022-0034>
- War in Sudan: A Sample of Regional and International Actors' Relations. (2025). *The Near East and Georgia*, 16, 291-308. <https://doi.org/10.32859/neg/16/291-308>
- Wilkinson, Michael A. and Lokdam, Hjalte, Law and Political Economy (March 20, 2018). LSE Legal Studies Working Paper No. 7/2018, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3144723> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3144723>
- Young, K. E. (2017). A New Politics of GCC Economic Statecraft: The Case of UAE Aid and Financial Intervention in Egypt. *Journal of Arabian Studies*, 7(1), 113–136. <https://doi.org/10.1080/21534764.2017.1316051>
- ZVERIEV, O. (2024). NATURE OF ECONOMIC SANCTIONS AND REASONS FOR THEIR APPLICATION. *Economy of Ukraine*, 67(1(746)), 40–53. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.040>